

УДК 930.2+719

DOI: <https://doi.org/10.17721/2524-048X.2021.18.11>

Олексій Присяжнюк

канд. іст. наук, доц.

Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, Одеса, УкраїнаORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3727-5350>

АНГЛІЙСЬКІ АНТИКВАРІЇ В ІСТОРІОГРАФІЧНІЙ ТРАДИЦІЇ

Анотація. Історія англійського антикваріанізму набуває особливого значення у сьогоденні, при вивченні процесу формування національної ідентичності та збереженні національної спадщини. Метою статті є аналіз та систематизація корпусу історіографічних праць з проблем історії та історіографії англійських антикваріїв, визначення ролі «Товариства антикварів Лондона» в формуванні британської ідентичності та патріотизму. Наукові завдання статті полягають в тому, щоб здійснити комплексний аналіз історіографічних праць з проблем зародження та становлення англійської традиції охорони старожитностей та пам'яток давнини, окреслити основні етапи становлення найстарішого товариства антикваріїв.

Новизна та ступінь розробки витікає з того, що сьогодні в українській історичній науці відсутні узагальнюючі праці з історії та історіографії англійських антикваріїв та «Товариства антикварів Лондона». Проте, існує корпус історіографічних праць із окремих складових цієї складної проблеми.

Заняття антикваріїв XVIII століття не можна відкидати як непереконливий дилетантизм, відірваний від сучасного життя, або протистояння духу Просвітництва. Антикваріанізм мав велике значення, як в практичному, так і в культурному житті Британії. Він втілював ностальгію за минулими роками для тих, хто боявся прийдешніх змін, але в рівній мірі він міг служити ілюстрацією минулого, яка демонструє прогрес сьогодення та беззастережну перевагу століття сучасного над відсталістю минулих часів. Одночасно з цим антикварії внесли незаперечний внесок в формування британської ідентичності та знаменитого англійського патріотизму. Їх заслуги в сфері культури та мистецтва також важко переоцінити: вони сприяли розвитку друкарської справи, мистецтва оформлення книги, заражали своїм ентузіазмом художників, малювальників, граверів, які завдяки їм ставали палкими шанувальниками середньовічного минулого Британії.

Ключові слова: антикваріанізм, антикварії, старожитності Британії, Товариство антикварів Лондона, національна ідентичність, національна спадщина, збереження національної спадщини.

Постановка проблеми. Друга половина XVI століття стала для Англії часом бурхливих змін, що відбувалися в усіх сферах: економіці, суспільстві та політиці, культурі, освіті та науці. Ці зміни були взаємопов'язаними і спричинили за собою значні зміни в самосвідомості англійців, що було співзвучно ідеям гуманізму – потужного інтелектуального руху, який відстоював, спираючись на давніх авторів, вчення про високе призначення та можливості людини, найважливішим, якщо не першим, обов'язком якої проголошувався розвиток розуму шляхом невтомного пізнання та корисної діяльності. Англійські антикварії зайняли гідне місце в інтелектуальному

просторі всього західного світу тієї епохи. Новий образ мислення та ставлення до класичної спадщини охоплював вже майже всю Європу, причому в Англії, де класичних старожитностей було не так багато, як в Італії, до колекціонування і вивчення були залучені також місцеві пам'ятки – первісні та ранньосередньовічні. Гурток близьких за інтересами друзів зміг об'єднати людей різного станового положення, достатку, професії, що в корені відрізняло його від старих середньовічних корпорацій. Тут панувала атмосфера вільних дискусій, різноманітність позицій та думок. Важливе значення для Товариства антикварів Лондона зіграла самокритика, яка сприяла їх просуванню вперед, уберегала від небезпечних тупиків застою, жорсткої канонізації.

Актуальність розвідки полягає в тому, що історія антикваріанізму набуває особливого значення у сьогоденні, при вивченні процесу формування національної ідентичності та збереженні національної спадщини.

Метою статті є аналіз та систематизація корпусу історіографічних праць з проблем історії та історіографії англійських антикваріїв, визначення ролі «Товариства антикварів Лондона» в формуванні британської ідентичності та патріотизму.

Наукові завдання статті. Здійснити комплексний аналіз історіографічних праць з проблем зародження та становлення англійської традиції охорони старожитностей та пам'яток давнини, окреслити основні етапи становлення найстарішого товариства антикваріїв.

Новизна та стан дослідження. На сьогодні в українській історичній науці відсутні узагальнюючі праці з історії та історіографії англійських антикваріїв та «Товариства антикварів Лондона». Проте, існує корпус історіографічних праць із окремих складових цієї складної проблеми.

Виклад основного матеріалу. В світовій історіографії щодо нашої наукової проблеми можна умовно виділити наступні групи досліджень:

1. Першу групу складають дослідження, присвячені історії Лондонського королівського товариства та Товариства антикварів Лондона, які генетично були пов'язані один з одним. Це праці першого офіційного історіографа Королівського товариства Т. Спрата [46], а також Т. Бірча [26], Р. Велда [47], Г. С. Джонса [33], Т. Д. Кендрика [35], що з'явилися у XVIII – першій половині 40-х років XX ст.

Після Другої Світової війни Лондонське королівське товариство знову привернуло до себе увагу дослідників, які звернулися також до його витоків. У 1956 р з'являється праця Джоан Еванс, присвячена безпосередньо історії Товариства антикваріїв [31], яка отримала широке визнання, ставши свого роду

посібником для подальшого вивчення цього феномена. Історії створення та трансформації Товариства, його учасникам, методам їх роботи, ролі в науковому житті, присвятили дослідження Р. де Молен [29], Р. Д. Данн [30], С. Мендік [37], У. Рокетт [41], П. Коллінсон [28] та інші.

2. До другої групи відносяться роботи про антикваріанізм як інтелектуальне явище, пов'язане з процесом інституціоналізації історії як науки. У другій половині ХХ ст. в рамках такого підходу вчені все частіше стали звертатися, зокрема, до тестів ранніх антикварів та їх послідовників, намагаючись знайти зв'язок спадщини антикварів з процесом інституціоналізації історії, який завершився лише у ХІХ ст., але витoki якого слід шукати саме в ХVІ-ХVІІ ст. Тут необхідно назвати цілу групу дослідників: Дж. Р. Покок [42], Ф. Сміт Фасснер [45], Дж. Франклін [32], Д. Келлі [34], А. Момільяно [38] і Ф. Леві [36], П. Бурк [27], С. Шапін [43], Д. Вулф [48], Е. Паттерсон [40], Дж. Перрі [39], Б. Шапіро [44].

У радянській історіографії можна відзначити лише незначні тенденції у вивченні даної проблематики. До історії Лондонського королівського товариства вперше звернувся радянський марксист-суспільствознавець Б. Гессен (1893-1936), який запропонував новий тоді підхід, який ґрунтується на ідеях та методах, що принесла з собою соціологія, яка тоді бурхливо розвивалася [3]. Після тривалої, в три десятиліття, перерви О. Л. Вайнштейн (1894-1980) [2] згадав англійських антикварів при розгляді середньовічної західноєвропейської історіографії. Л. С. Клейна антиквари цікавили в контексті становлення археології як науки [8].

Наприкінці ХХ ст. історики звернулися до витоків історичного знання – «доінституціонального» знання, яке пов'язане з процесом зародження національного історіописання, а воно – з інтелектуальним рухом антикварів. З цієї точки зору важливо назвати методологічні дослідження Л. П. Репіної [18-21], статті В. В. Зверевої [6, 7] про спадщину антикварів в руслі гуманістичної природної історії ХVІ-ХVІІ ст., в центрі яких переважно пізніші антиквари – У. Дагдейл та його послідовники; роботу Н. С. Креленко, що торкнулася проблеми антикваріанізму в контексті історії історичної думки [9].

Вагомий внесок у вивчення антикварів та антикваріанізму внесли С. Є. Федоров, О. Ю. Мітіна, А. А. Паламарчук, О. А. Терентьєва [17]. Проблеми, які вони поставили, стосуються переважно місця та ролі спадщини антикварів у формуванні національного історіописання [24], а також специфіки антикварного дискурсу [12, 17, 22, 23].

Важливо підкреслити, що автори частіше звертаються до спадщини пізніших антикварів: У. Сегара, Дж. Гвілліма, Дж. Селдена, Т. Міллза, Р. Коттона, Дж. Споттсвуда, Д. Калдервуда і інших. Привертає їх увагу також «Британія» У. Кемдена, але тільки в контексті виявлення особливостей його методів роботи та визначення його внеску у формування національного історіописання [12, 17, 22]. Особливо необхідно виділити праці та захищену в 2007 році кандидатську дисертацію А. А. Паламарчук [15].

Таким чином, в російській історіографії до антикваріанізму як інтелектуального явища звернулися кілька десятиліть тому. За цей час з'явилися праці, в яких показані місце та роль антикварів в становленні політико-правової культури та історичного знання, в формуванні національного історіописання в Англії; поставлена й розглядається проблема антикварного дискурсу, але переважно на матеріалі творчості антикварів стюартовської Англії [10].

В англійській історіографії антиквари вивчаються за кількома напрямками: формування національної ідеї, національної ідентичності, становлення національного історіописання та роль в цьому англійських антикварів раннього Нового часу, переважно XVII- XVIII ст.

В цілому слід зазначити, що історія Товариства антикварів Лондона досі не стала предметом спеціального дослідження та майже невідома у вітчизняному науковому просторі.

Існуюче сьогодні національне історико-археологічне наукове товариство Великобританії «Королівське товариство старожитностей» було засновано в 1707 році під назвою Товариство антикварів Лондона.

В даний час антикваріанізм прийнято розглядати, з одного боку, як явище, що передує сучасній археології, а з іншого воно цікаве для істориків мистецтва як невичерпне джерело художніх цінностей, милуванню красою яких антиквари минулих століть віддавали стільки часу [13, с. 172]. Звернемося спочатку до історії самого явища. Першим, хто отримав титул Королівського антиквара Британії у 1533 році був Джон Леланд, завідувач бібліотекою Генріха VIII. В період ліквідації монастирів, викликаною відмовою від католицької віри, він зіграв важливу роль у порятунку книг з розгромлених монастирських бібліотек. Продовжувачем його справи став У. Кемден, який збирав топографічні матеріали по римській Британії. Своє 35-річчя Кемден ознаменував виданням фундаментального твору на латинській мові «Британія» (1586). Рукопис містив відомості про географічне положення держави з докладною реконструкцією історії кожного міста та з'ясуванням англосаксонських, галльських або римських коренів місцевих назв, а також описи місцевих пам'яток минулого.

Для ідентифікації артефактів Кемден використовував свої знання класичних авторів. На противагу середньовічним домислам про троянську або римську генеалогію британців в його творі підкреслювалось англосаксонське походження народу, що населяє Альбїон. За часів правління Єлизавети I Уїльям Кемден, сер Генрі Спелман і сер Роберт Коттон представляли ядро нечисленної та елітарної організації під назвою Колегія антикваріїв. Вчені збиралися в неформальній обстановці для обговорення проблем, пов'язаних з їх археологічними дослідженнями [16].

Витоки історії Товариства його члени ведуть від 1586 року – від заснування в Лондоні Коледжу антикварів. Члени Коледжу антикварів збиралися зазвичай в будинку учня і друга Кемдена сера Роберта Коттона, пристрасного любителя старовини та колекціонера стародавніх рукописів. Серед зібраних ним манускриптів були унікальні списки «Беовульфа», «Життя Альфреда Великого», поеми «Битва при Мелдоні», п'ять рукописів Англосаксонської хроніки. Були там і списки більшості творів англо-нормандських істориків. Його бібліотека стала головним центром англійської науки і культури, нею активно користувалися Френсіс Бекон, Уолтер Релі, Джеймс Ашер та інші вчені. Не тільки антикварій, але й політик, Коттон незабаром опинився в опозиції до уряду Якова I. У зв'язку з цим в 1614 році король розпустив Коледж антикварів, а в 1630 році бібліотека Коттона була тимчасово конфіскована (уряд повернув її спадкоємцям антикварія після його смерті у 1631 р.). Частину рукописів сам Коттон заповів Бодлеанській бібліотеці в Оксфорді, а решту подарував «народу Великобританії» його онук [1, с. 25-26].

Система індексації рукописів, яка збереглася донині, відображає устрій бібліотеки при Коттоні: шафи позначалися бюстам римських імператорів, що стояли на них, полки – буквами, а порядковий номер тому на полиці – цифрами. У 1731 році в будинку, де зберігалася бібліотека (Ешбернем-Хаус в Лондоні) сталася пожежа, і значна частина безцінних манускриптів загинула або була серйозно пошкоджена. Варто зауважити, що манера зберігання манускриптів Коттона та інших бібліофілів того часу доставляє сучасним дослідникам чимало клопоту. Наприклад, Коттон часто переплітав разом тексти, подібні за змістом, але написані зовсім в різний час і в різних місцях.

В результаті активної діяльності британських та континентальних антикварів до кінця XVII століття був опублікований основний корпус історіографічних текстів англо-нормандського періоду. Якість багатьох видань,

втім, залишала бажати кращого, наприклад, в більшості випадків використовувався лише один рукопис [11, с. 19].

Незважаючи на недовгий час існування першої організації англійських любителів старовини, Товариство антикварів Лондона розглядає Коледж антикварів в якості свого безпосереднього попередника.

О 6 годині вечора 5 грудня 1707 року в таверні «Ведмідь», що на Стренді (Лондон), троє джентльменів – Хампфрі Уенлі, Джон Талман і Джон Бекфорд зібралися, щоб обговорити антикварні справи. У наступному січні Товариство вдруге зустрілося вже в таверні «Молодий диявол». Далі, однак, Товариство зіткнулося з проблемою банкрутства власника «Молодого диявола». Десять років між першими зборами і офіційним створенням товариства у 1717 році майже не залишилися в пам'яті нащадків, ніяких записів не велось. З 1717 року Товариство влаштувалося в таверні «Мітра» на Фліт-стріт. До кінця 1717 року було написано статут, в якому головною метою організації проголошувалася наукова діяльність, пов'язана з вивченням давньої історії та археологічних артефактів, що декларувалося як «важлива складова витонченого письменства», будучи як «цікавою, так і корисною». У наміри членів товариства також входило колекціонування, збереження, видання графічних матеріалів, доповідей та звітів про пам'ятники, які можуть ілюструвати історію стародавньої Британії.

Сильним стимулом для створення офіційної організації англійських вчених гуманітарного толку було національне суперництво, в першу чергу, з французькою Академією витонченого письменства, а також можливість спілкування з вченими з інших країн, наприклад з антикваріями-підданими шведського короля з Упсали. Однак хартія про заснування «Товариства антикварів Лондона» була підписана королем лише у 1751 році [14, с. 170].

Кінець 1720-х рр. виявився важким перехідним періодом в зв'язку з безперервними дебатами з організаційних питань, до того ж багатьох членів-засновників вже не було в живих. Товариства, що існували на неформальній основі, без упорядкованого статуту та навіть без постійного місця дислокації, не могли успішно існувати, не маючи на чолі гідних лідерів, тобто людей динамічного складу, обдарованих високим творчим потенціалом та організаторськими здібностями. До середини століття Товариство продовжувало залишатися нечисленним, збори проводились від випадку до випадку в різних тавернах, обмежені фінансові ресурси також не сприяли його розвитку, колекції книг, відбитків та стародавніх артефактів були незначними.

У 1725 році Товариство переїхало в орендовані кімнати в Грейнз Інн, після чого в 1729 році перебазувалося в кімнати в Королівській лавці, а потім знов повернулося в «Мітру». Серед членів був «чесний Том Мартін з Палгрейва», чия «спрага старожитностей була настільки ж велика, як і його спрага спиртних напоїв» [14, с. 171]. В 1736 Товариству була вручена залізна булава, яка повинна бути в руках Президента на кожних зборах. Ця практика продовжується й сьогодні з використанням срібної булави. У 1751 році Товариству була надана Королівська хартія і воно прийняло свою нинішню форму.

Роль Товариства була і залишається як «заохочення, розвиток та сприяння вивченню старожитностей та історії в цій та інших країнах». Базова структура управління Товариством, з щорічними виборами Офіцерів і Ради в День Святого Георгія (23 квітня), була також створена в цей час.

Нарешті, у 1771 році Товариство антикварів Лондона очолив Річард Гоф – член групи любителів старожитностей, пов'язаної з кембриджським коледжем Корпус Крісті. Слід зазначити, що Кембридж XVIII – початку XIX століть вважався центром з вивчення середньовічної архітектури і пишався своїми відомими школами антикварів, які проводили спільні дослідження в рамках загальної традиції. Друкарня Кембриджа надавала антикваріям пріоритетне право на видання їх творів.

Р. Гоф, як відзначали сучасники, вже в одинадцятирічному віці виділявся незвичайними літературними здібностями. Вийшовши з Кембриджа, він повністю присвятив себе заняттям топографією і вивченням старожитностей Британії, здійснюючи щорічні подорожі в різні куточки королівства, часто в компанії Джона Ніколса, свого друкаря і видавця. Для ілюстрації подорожніх нотаток він запрошував друзів: художника Якоба Шнеббелі і гравера Джймса Бейзіра, які брали участь в оформленні багатьох творів Р. Гофа.

В якості директора Р. Гоф виявився саме тим лідером, хто вдихнув в Товариство нове життя. Під його керівництвом значно розширився діапазон публікацій, особлива увага приділялася англійській готичній архітектурі. Після багаторічної перерви у 1780 році в серії «Стародавні пам'ятники» був відновлений грандіозний проект з видання серій гравюр з зображеннями середньовічних руїн, в супроводі докладних коментарів; на деяких відбитках вказувалися розміри окремих деталей [13, с. 174].

Р. Гоф вніс значний вклад в організацію систематичного вивчення історії архітектури, в розвиток історичного підходу до минулого, а також він доклав чимало зусиль у справі зміни ставлення англійців до архітектури готичного

стилю. За його підтримки Джон Картер – журналіст і провідний художник готичних об'єктів – виступав на сторінках «Журналу джентльмена» з емоційними публікаціями, вперше закликаючи широке коло читачів до вивчення середньовічної архітектури, тим самим допомагаючи усвідомити архітектурну спадщину минулих століть і важливість її збереження.

Товариство покинуло таверну «Мітри» у 1753 році та переїхало в колишню кав'ярню Робіна у Канцелярському провулку. У 1780 році Товариство знову переїхало в нові приміщення в Сомерсет-Хаусі, надані королем Георгом III. В цих залах, які в даний час входять до складу художніх галерей Інституту Курто, як і раніше є переплетена монограма товариства в якості прикраси стелі [5, с. 38-39].

Висновки. Таким чином, заняття антикваріїв XVIII століття не можна відкидати як непереконливий дилетантизм, відірваний від сучасного життя, або протистояння духу Просвітництва. Антикваріанізм мав велике значення, як в практичному, так і в культурному житті Британії. Він втілював ностальгію за минулими роками для тих, хто боявся прийдешніх змін, але в рівній мірі він міг служити ілюстрацією минулого, яка демонструє прогрес сьогодення та беззастережну перевагу століття сучасного над відсталістю минулих часів. Одночасно з цим антикварії внесли незаперечний внесок в формування британської ідентичності та знаменитого англійського патріотизму. Їх заслуги в сфері культури та мистецтва також важко переоцінити: вони сприяли розвитку друкарської справи, мистецтва оформлення книги, заражали своїм ентузіазмом художників, малювальників, граверів, які завдяки їм ставали палкими шанувальниками давнього та середньовічного минулого Британії.

Список використаних джерел та літератури

1. Беглов С. И. Четвертая власть: британская модель. История печати Великобритании от «новостных писем» до электронных газет / С. И. Беглов. – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2002. – 256 с.
2. Вайнштейн О. Л. Западноевропейская средневековая историография / О. Л. Вайнштейн. – Ленинград: Наука, 1964. – 483 с.
3. Гессен Б. М. Социально-экономические корни механики Ньютона / Б. М. Гессен. – Москва: ГТТИ, 1933. – 79 с.
4. Диттрич Т. В. Повседневная жизнь викторианской Англии / Т. В. Диттрич. – Москва: Молодая гвардия, 2007. – 382 с.
5. Зброжек Е. В. Викторианство в контексте культуры повседневности / Е. В. Зброжек // Гуманитарные науки. – 2005. – Вып. 9. Культурология. № 35. – С. 28-44.
6. Зверева В. В. Представления прошлого в трудах английских антикваров XVII в. / В. В. Зверева // Образы прошлого и коллективная идентичность в Европе до начала Нового времени. – Москва: Кругъ, 2003. – С. 223–242.

7. Зверева В. В. Антикварианзим XVI–XVII вв.: представление прошлого в контексте научной революции / В. В. Зверева // *Образы времени и исторические представления: Россия – Восток – Запад.* – Москва: Кругъ, 2010. – С. 756–771.
8. Клейн Л. С. История археологической мысли / Л. С. Клейн. – Т.1. – Санкт-Петербург: Издательство СПбГУ, 2011. — 688 с.
9. Креленко Н. С. Новое и новейшее время стран Запада: проблемы историографии и судьбы историков. Учебное пособие для студентов исторических факультетов / Н. С. Креленко. – Саратов, 2009. – 204 с.
10. Мелихова П. В. Историческая культура ранних английских антиквариетов / П. В. Мелихова // *Известия Саратовского ун-та. История. Международные отношения.* – 2018. – №1. – С. 61–69.
11. Мереминский С. Г. Формирование традиции: английское историописание второй половины XI – первой половины XII в. / С. Г. Мереминский. – Москва: Университет Дм. Пожарского, 2016. – 496 с.
12. Митина Е. Ю. Национальные мифы и национальная история в «Британии» Уильяма Кэмдена / Е. Ю. Митина // *Вестник Санкт-Петербургского университета.* – 2007. – №2. – С. 156–164.
13. Михайлова Ю. Ю. Антикварианзим в контексте готического Возрождения в Англии XVIII в. / Ю. Ю. Михайлова // *Вестник СПбГУКИ.* – 2015. – № 4 (25). – С. 172-175.
14. Михайлова Ю. Ю. Деятельность Общества антиквариетов Лондона в контексте английской реставрационной практики XVIII в. / Ю. Ю. Михайлова // *Вестник СПбГУКИ.* – 2016. – № 1 (26). – С. 169-172.
15. Паламарчук А. А. Английское общество, государство и право в концепциях лондонских антиквариетов конца XVI - начала XVII вв. / А. А. Паламарчук. – Дисс. ... канд. ист. наук: 07.00.03. – Санкт-Петербург, 2006. – 183 с.
16. Петров Н. И. Археология: учебное пособие/ Н. И. Петров. – Санкт-Петербург: СПбКО, 2008. – 330 с.
17. Пронина Е. А. У истоков национального историописания: Андре Дюшен и Уильям Кемден (опыт историко-культурного анализа) / Е. А. Пронина. – Дисс. ... канд. ист. наук. Санкт-Петербург, 2013. – 263 с.
18. Репина Л. П. Историческая память и современная историография / Л. П. Репина // *Новая и новейшая история.* – 2004. – №5. – С. 39–51.
19. Репина Л. П. Память о прошлом и история / Л. П. Репина // *Диалоги со временем: память о прошлом в контексте истории.* – Москва: Кругъ, 2007. – С. 7–18.
20. Репина Л. П. Представления о прошлом и связь времен в историческом сознании / Л. П. Репина // *Образы времени и исторические представления: Россия – Восток – Запад.* – Москва: Кругъ, 2010. – С. 9–24.
21. Репина Л. П. Историческая наука на рубеже XX – XXI вв.: социальные теории и историографическая практика / Л. П. Репина. – Москва: Кругъ, 2011. – 560 с.
22. Терентьева Е. А. Государственное строительство и историописание в Англии и Франции раннего Нового времени / Е. А. Терентьева // *Социогуманитарное знание в условиях трансформации общества,* – Санкт-Петербург: СПбГУТС, 2014. – С. 149–153.
23. Терентьева Е. А. Эрудитское и антикварное течения в европейской исторической мысли раннего Нового времени / Е. А. Терентьева // *Вестник Гуманитарного факультета Санкт-Петербургского гуманитарного университета.* – 2015. – №2. – С. 170–175.
24. Федоров С. Е. Антикварное историописание: история и современность в яковитской Англии / С. Е. Федоров – Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета 2007. – 70 с.
25. Федоров С. Е. Прошлое крупным планом: темпоральные измерения в антикварном дискурсе / С. Е. Федоров. А. А. Паламарчук // *Образы времени и исторические представления: Россия – Восток – Запад,* – Москва: Кругъ, 2010. – С. 226-244.

26. Birch T. The history of the Royal Society of London, for improving of natural knowledge from its first rise / T. Birch. – Gale Ecco, Print Editions, 2018. – V. 2. – 512 p.
27. Burke P. The Renaissance Sense of the Past / P. Burke. – New York: St. Martin's Press, 1970. – 154 p.
28. Collinson P. One of us? William Camden and the making of history / P. Collinson // The Camden Society Centenary Lecture. – 1998. – №8. – P. 139–163.
29. De Molen L. R. Proceedings of the American Philosophical Society / L. R. De Molen // The Library of William Camden. – 1984. – №128 (4). – P. 326–409.
30. Dunn R. D. William Camden's Remains Concerning Britain / R. D. Dunn. – Toronto: University of Toronto Press, 1984. – 576 p.
31. Evans J. A. History of the Society of Antiquaries / J. A. Evans. – Oxford: Oxford University Press, 1956. – 487 p.
32. Franklin J. Jean Bodin and the Sixteenth Century Revolution in the Methodology of Law and History / J. Franklin. – New York: Columbia University Press, 1963. – 614 p.
33. Jones H. S. The Foundation and History of the Camden Chair / H. S. Jones // Oxoniensa. – 1943. – №8–9. – P. 169–192.
34. Kelley D. R. Foundations of Modern Historical Scholarship / D. R. Kelley. – New York: Columbia University Press, 1970. – 321 p.
35. Kendrick T. D. British Antiquity / T. D. Kendrick. – London: Methuen, 1950. – 171 p.
36. Levy F. J. The Making of Camden's Britannia / F. J. Levy // Bibliothèque d'humanisme et Renaissance. – 1964. – №26. – P. 70–97.
37. Mendyk S. Early British Chorography / S. Mendyk // The Sixteenth Century Journal. – 1986. – №17. – P. 459–481.
38. Momigliano A. D. Ancient History and the Antiquarian / A. D. Momigliano // Studies in Historiography. – 1966. – №6. – P. 1–39.
39. Parry G. The Trophies of Time. English Antiquarians of the Seventeenth century / G. Parry. – Oxford – New York: Oxford University Press, 2007. – 394 p.
40. Patterson A. Reading Holinshed's «Chronicles» / A. Patterson. – Chicago: University of Chicago Press, 1994. – 339 p.
41. Rockette W. The Structural Plan of Camden's Britannia / W. Rockette // Sixteenth Century Journal. – 1995. – №26 (4). – P. 829–841.
42. Pocock J. G. A. The Ancient Constitution and the Feudal Law / J. G. A. Pocock. – Cambridge: Cambridge University Press, 1957. – 261 p.
43. Shapin S. The Scientific Revolution / S. Shapin. – Chicago and London: University of Chicago Press, 1998. – 232 p.
44. Shapiro B. A Culture of Fact: England, 1550 – 1720 / B. Shapiro. Cambridge: Cornell University Press, 2003. – 284 p.
45. Smith Fussner F. The Historical Revolution. English Historical Thought and Writing, 1580-1640 / F. Smith Fussner. – London: Columbia University Press, 1962. – 343 p.
46. Sprat T. History of Royal Society. London, 1667 / T. Sprat. – London: Printed by T. R. for J. Martyn and J. Allestry, 2003. – 340 p.
47. Weld C. R. A history of the Royal Society, with memoirs of the presidents / C. R. Weld. – New York, 1975. – 612 p.
48. Woolf D. R. From Histories to the Historical: Five Transitions in Thinking about the Past, 1500 – 1700 / D. R. Woolf // Huntington Library Quarterly. – 2005. – №68 (1-2). – P. 33–70.

References:

1. Beglov, S. I. (2002) *Chetvertaya vlast': britanskaya model'. Istoriya pechati Velikobritanii ot «novostny`kh pisem» do e`lektronny`kh gazet*. Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta.
2. Vajnshtejn, O. L. (1964) *Zapadnoevropejskaya srednevekovaya istoriografiya*. Leningrad: Nauka.

3. Gessen, B. M. (1933) *Soczial'no-e'konomicheskie korni mekhaniki N'yutona*. Moskva: GTTI.
4. Dittrich, T. V. (2007) *Povsednevnyaya zhizn' viktorianskoj Anglii*. Moskva: Molodaja gvardia.
5. Zbrozhek, E. V. (2005) Viktorianstvo v kontekste kul'tury povsednevnosti. *Gumanitarny'e nauki*, 9, 28–44.
6. Zvereva, V. V. (2003) Predstavleniya proshlogo v trudakh anglijskikh antikvarov XVII v. In L. Repina (Ed.), *Obrazy proshlogo i kollektivnaya identichnost' v Evrope do nachala Novogo vremeni* (pp. 223–242) Moskva: Krug.
7. Zvereva, V. V. (2010) Antikvarianzim XVI–XVII vv.: predstavlenie proshlogo v kontekste nauchnoj revolyuczii. In L. Repina (Ed.), *Obrazy vremeni i istoricheskie predstavleniya: Rossiya – Vostok – Zapad*. (pp. 756–771) Moskva: Krug.
8. Klejn, L. S. (2011) *Istoriya arkheologicheskoy my'sli*. (T. 1). Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo SPbGU.
9. Krenenko, N. S. (2009) *Novoe i novejshee vremya stran Zapada: problemy istoriografii i sud'by istorikov*. Saratov.
10. Melikhova, P. V. (2018) Istoricheskaya kul'tura rannikh anglijskikh antikvariev. *Izvestiya Saratovskogo un-ta. Istoriya. Mezhdunarodny'e otnosheniya*, 18, 1, 61–69.
11. Mereminskij, S. G. 2016: *Formirovanie tradicii: anglijskoe istoriopisanie vtoroj poloviny XI – pervoj poloviny XII v.* Moskva: Universitet im. Pojarskogo.
12. Mitina, E. Yu. (2007) Nacjonal'ny'e mify i nacjonal'naya istoriya v «Britanii» Uil'yama Ke'mdena. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta*, 2, 156–164.
13. Mikhajlova, Yu. Yu. (2015) Antikvarianizm v kontekste goticheskogo Vozrozhdeniya v Anglii XVIII v. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo instituta kul'tury*, 4 (25), 172–175.
14. Mikhajlova, Yu. Yu. (2016) Deyatel'nost' Obshhestva antikvariev Londona v kontekste anglijskoj restavracionnoj praktiki XVIII v. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo instituta kul'tury*, 1 (26), 169–172.
15. Palamarchuk, A. A. (2007) *Anglijskoe obshhestvo, gosudarstvo i pravo v koncepcziyakh londonskikh antikvariev konca XVI – nachala XVII vv.* (Master's thesis). Sankt-Peterburg State University, Sankt-Peterburg.
16. Petrov, N. I. (2008) *Arkheologiya: uchebnoe posobie*. Sankt-Peterburg: SPbKO.
17. Pronina, E. A. (2013) *U istokov nacjonal'nogo istoriopisaniya: Andre Dyushen i Uil'yam Kemden (opyt istoriko-kul'turnogo analiza)*. (Master's thesis). Sankt-Peterburg State University, Sankt-Peterburg.
18. Repina, L. P. (2004) Istoricheskaya pamyat' i sovremennaya istoriografiya. *Novaya i novejschaya istoriya*, 5, 39–51.
19. Repina, L. P. (2008) Pamyat' o proshlom i istoriya. In L. Repina (Ed.), *Dialogi so vremenem: pamyat' o proshlom v kontekste istorii* (pp. 7–18) Moskva: Krug.
20. Repina, L. P. (2010) Predstavleniya o proshlom i svyaz' vremen v istoricheskom soznanii. In L. Repina (Ed.), *Obrazy vremeni i istoricheskie predstavleniya: Rossiya – Vostok – Zapad* (pp. 9–24) Moskva: Krug.
21. Repina, L. P. (2011) *Istoricheskaya nauka na rubezhe XX – XXI vv.: soczial'ny'e teorii i istoriograficheskaya praktika*. Moskva: Krug.
22. Terent'eva, E. A. (2014) Gosudarstvennoe stroitel'stvo i istoriopisanie v Anglii i Franczii rannego Novogo vremeni. In A. Aleshin (Ed.), *Socziogumanitarnoe znanie v usloviyakh transformaczii obshhestva* (pp. 149–153) Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Sankt-Peterburgskogo universiteta.
23. Terent'eva, E. A. (2015) E`ruditskoe i antikvarnoe techeniya v evropejskoj istoricheskoj my'sli rannego Novogo vremeni. *Vestnik Gumanitarnogo fakul'teta Sankt-Peterburgskogo gumanitarnogo universiteta*, 170–175.

24. Fedorov, S. E. (2007) *Antikvarnoe istoriopisanie: istoriya i sovremennost` v yakovitskoj Anglii*. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Sankt-Peterburgskogo universiteta.
25. Fedorov, S. E., Palamarchuk, A. A. (2010) Proshloe krupny`m planom: temporal'ny`e izmereniya v antikvarnom diskurse. In L. Repina (Ed.), *Obrazy` vremeni i istoricheskie predstavleniya: Rossiya – Vostok – Zapad* (pp. 226-244) Moskva: Krug.
26. Birch, T. (2018) *The history of the Royal Society of London, for improving of natural knowledge from its first rise*. (V. 2). Gale Ecco, Print Editions.
27. Burke, P. (1970) *The Renaissance Sense of the Past*. New York: St. Martin's Press.
28. Collinson, P. (1998) One of us? William Camden and the making of history. *The Camden Society Centenary Lecture*, 8, 139–163.
29. De Molen, L. R. (1984) Proceedings of the American Philosophical Society. *The Library of William Camden*, 128, 4, 326–409.
30. Dunn, R. D. (1984) *William Camden's Remains Concerning Britain*. Toronto: University of Toronto Press.
31. Evans, J. A. (1956) *History of the Society of Antiquaries*. Oxford: Oxford University Press.
32. Franklin, J. (1963) *Jean Bodin and the Sixteenth Century Revolution in the Methodology of Law and History*. New York: Columbia University Press.
33. Jones, H. S. (1943) The Foundation and History of the Camden Chair. *Oxoniensa*, 8–9, 169–192.
34. Kelley, D. R. (1970) *Foundations of Modern Historical Scholarship*. New York: Columbia University Press.
35. Kendrick, T. D. (1950) *British Antiquity*. London: Methuen.
36. Levy, F. J. (1964) The Making of Camden's Britannia. *Bibliothèque d'humanisme et Renaissance*, 26, 70–97.
37. Mendyk, S. (1986) Early British Chorography. *The Sixteenth Century Journal*, 17, 4, 459–481.
38. Momigliano, A. D. (1966) Ancient History and the Antiquarian. *Studies in Historiography*, 6, 1–39.
39. Parry, G. (2007) *The Trophies of Time. English Antiquarians of the Seventeenth century*. Oxford – New York: Oxford University Press.
40. Patterson, A. (1994) *Reading Holinshed's «Chronicles»*. Chicago: University of Chicago Press.
41. Rockette, W. (1995) The Structural Plan of Camden's Britannia. *Sixteenth Century Journal*, 26, 4, 829–841.
42. Pocock, J. G. A. (1957) *The Ancient Constitution and the Feudal Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
43. Shapin, S. (1998) *The Scientific Revolution*. Chicago and London: University of Chicago Press.
44. Shapiro, B. (2003) *A Culture of Fact: England, 1550 - 1720*. Cambridge: Cornell University Press.
45. Smith Fussner, F. (1962) *The Historical Revolution. English Historical Thought and Writing, 1580-1640*. London: Columbia University Press.
46. Sprat, T. (2003) *History of Royal Society. London, 1667*. London: Printed by T. R. for J. Martyn and J. Allestry.
47. Weld, C. R. (1975) *A history of the Royal Society, with memoirs of the presidents*. New York.
48. Woolf, D. R. (2005) From Hystories to the Historical: Five Transitions in Thinking about the Past, 1500 – 1700. *Huntington Library Quarterly*, 68, 1-2, 33–70.

Oleksii Prysiazhniuk

PhD in History, Associate Professor

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynskiy

Odesa, Ukraine

ENGLISH ANTIQUES IN THE HISTORIOGRAPHICAL TRADITION

Abstract. *The history of English antiquarianism is particular importance in the study of the process of formation of national identity and the preservation of national heritage. The purpose of the article is to analyze and systematize the corpus of historiographical works on the problems of history and historiography of English antiques, to define the role of the Society of Antiquaries of London in the formation of British identity and patriotism. Scientific tasks of the article are to carry out a comprehensive analysis of the historiographic works on the problems of the origin and formation of the English tradition of antiquity and antiquities, to outline the main stages of the formation of the oldest society of antiques.*

The novelty and degree of development follows from the fact that today in Ukrainian historical science there are no generalizing works on the history and historiography of English antiquaries and the London Society of Antiquaries. However, there is a corpus of historiographical works on the individual components of this complex problem.

The antiquarian classes of the eighteenth century cannot be dismissed as unconvincing dilettantism, detached from modern life, or confronting the spirit of the Enlightenment. Antiquarianism was of great importance, both in practical and cultural life in Britain. It embodied the nostalgia of years past for those who feared the coming changes, but equally it could serve as an illustration of the past, demonstrating the progress of the present and the unquestionable superiority of the modern century over the backwardness of past times. At the same time, antiquaries made a clear contribution to the formation of British identity and famous English patriotism. Their merits in the field of culture and the arts are also difficult to overestimate: they contributed to the development of the printing business, the art of book design, and infected their enthusiasm with artists, painters, engravers who, through them, became passionate fans of the medieval past of Britain.

Key words: *antiquarianism, antiquaries, British antiquities, Society of Antiquaries of London, national identity, national heritage, preservation of national heritage.*

Надійшла до редколегії 18.01.2021